

УДК 636.32/.38:624.072.336

Смоляр В., канд. с.-г. наук, Громадська В., економіст, Калмишева Л., інженер (УкрНДІПВТ ім. Л. Погорілого)

Створення сімейної вівцеферми на 50 голів

Наведені результати досвіду з розроблення сімейної вівцеферми на 50 голів, адаптованої до вимог ЄС. Створення сімейної вівцеферми базується на таких складових: дешевизна тваринницьких будівель та інфраструктурних об'єктів ферми; відповідність тваринницьких об'єктів вимогам ЄС; ефективність виробництва продукції вівчарства. Під час розроблення сімейної ферми на 50 овець були враховані основні нормативні вимоги ЄС.

Ключові слова: виробництво баранини, виробництво вовни, галузь вівчарства, кошара, об'єкти інфраструктури вівцеферми, тваринницькі будівлі.

Суть проблематики. На часі розроблення та впровадження ефективних ферм на рівні фермерських господарств, домогосподарств тощо. У 2019 році в Україні зареєстровані 46143 фермерські господарства, зросла кількість сільськогосподарських обслуговувальних кооперативів – до 735 [1]. З погляду розвитку

окремих галузей тваринництва, зараз пріоритетними напрямками у вівчарстві вважають створення сімейних ферм із виробництва продукції вівчарства, впровадження новітніх технологій утримання і відгодівлі овець для виробництва баранини, створення генотипів м'ясо-вовнового і молочного спрямування. Основною

© Смоляр В., Громадська В., Калмишева Л. 2019

причиною, яка гальмує розвиток галузі вівчарства, є висока собівартість продукції та низькі ціни її реалізації. У цьому контексті, найважливішого значення набуває ефективна державна підтримка галузі вівчарства [2]. Розвиток фермерських господарств, домогосподарств повинен здійснюватись стимулюванням створення сімейних вівцеферм, сільськогосподарських виробничих кооперативів, зокрема коштом державної підтримки, а саме – спрощенням механізму їх реєстрації, запровадженням механізму податкових пільг та часткової компенсації витрат на будівництво і реконструкцію тваринницьких приміщень, пільгового кредитування, придбання обладнання для утримання овець тощо [3].

Мета досліджень – нарощування обсягів виробництва продукції вівчарства створенням сучасних сімейних вівцеферм адаптованих до вимог ЄС.

Результати досліджень. Створення сімейної вівцеферми базується на таких складових: дешевизна тваринницьких будівель та інфраструктурних об'єктів ферми; відповідність тваринницьких об'єктів вимогам ЄС; ефективність виробництва продукції вівчарства.

Вихідні критерії, покладені в основу створення сімейної ферми для утримання овець на 50 голів. Під час розроблення технічного та технологічного рішення сімейної ферми для утримання овець на 50 голів були враховані ключові аспекти щодо нормативних вимог ЄС [4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11].

Сімейна ферма для утримання овець на 50 голів – це сучасна вівцеферма, де забезпечений замкнений цикл виробництва продукції вівчарства з інфраструктурою та використанням міні-техніки для виконання технологічних операцій.

Загальна потреба овець у кормах – 316,7 ц к. од. Для функціонування вівцеферми потрібно 6,2 га земельних угідь. Для формування стада вівцеферми потрібно закупити тварин із високим генетичним потенціалом: баранів-плідників 1 гол., вівцематок (18 гол.). Після закінчення формування стада його відтворюють власним ремонтним молодняком, лише періодично потрібно проводити заміну барана-плідника, щоб не допускати спорідненого спаровування (інбридингу).

На території сімейної вівцеферми передбачені такі об'єкти інфраструктури: будинок фермера; кошара; траншея для силосу; навіс для сіна, соломи; майданчик для збирання і компостування гною; підсобне приміщення; свердловина; смуга дерев і кущів навколо ферми.

Вихідні критерії щодо технологічних рішень під час функціонування вівцеферми. Продуктивність стада овець – 15,5 ц баранини за рік, 2,5 ц вовни за рік. Отриманий приплід ярок використовують для власного відтворення стада і відгодівлі, баранчиків – для відгодівлі. Вихід молодняка овець протягом року – 90 %, кількість окотів овець – 2. Відлучають ягнят від вівцематок здійснюють у віці 2 міс. Середньодобові прирости молодняка овець – 200 г. Вік першого осіменіння молодняка овець – 12-20 міс., їхня жива маса під час першого осіменіння – 20-25 кг. Бракування і заміна основного стада тварин протягом року – 20 %. Збереження поголів'я – 98 %. Продукція ферми: баранина (молодняк овець, вибракувані тварини), вовна.

Витрати кормів на виробництво 1 ц продукції: приріст живої маси овець – 4,5 ц к. од. Реалізаційні ціни на продукцію: баранина – 5500 грн/ц, вовна – 5600 грн/ц. Вартість закупки 1 гол. баранів-плідників – 2800 грн. Вартість закупки 1 гол. вівцематок – 2900 грн.

Вихідні критерії щодо об'ємно-планувального рішення кошари. Розміри кошари: ширина – 7 м, довжина – 25 м, висота – 3,5 м. Об'єм приміщення – 519 м³, на 1 голову овець – 10,3 м³, на 1 вівцематку 28,8 м³, що відповідає нормативам ЄС (не менше 6,0 м³). Об'ємно-планувальне рішення сімейної вівцеферми на 50 овець наведено в таблиці 1.

Таблиця 1 – Об'ємно-планувальне рішення сімейної вівцеферми на 50 голів

Показник	Вимоги ЄС	Значення показника
Розміри кошари, м:		
- ширина, м	-	7,0
- довжина, м	-	25,0
- висота, м	Не менше 3,5	3,5
Мінімальна глибина фундаменту, см	50	50
Висота цоколя, см	Не менше 40	40
Висота стін кошари, м	2,0	2,0
Об'єм приміщення, м ³	-	519,0
Об'єм приміщення на одну вівцематку, м ³	Не менше 6,0	28,8
Ширина галереї з кормовим столом, м	Не менше 3,0	3,0
Висота огорожень, м	0,9-1,2	0,9-1,2
Відстань між перегородками огорожень, см	Не більше 10,0	10,0
Ширина воріт, м	2,7-3,0	3,0
Розміри дверей, м:		
- ширина, м	0,6	0,6
- висота, м	2,0	2,0
Ширина технологічних проходів, м	0,4-2,4	1,0

Будівля вівцеферми планується галерейного типу з кормовим столом. Арочний каркас кошари виготовляють з опорних залізобетонних блоків (фундамент), металевих труб і дерев'яних конструкцій. Стіни зводять заввишки 2 м, торці і дах будівлі покривають профілем. З боку розміщення тварин на стіні встановлюють двері з кожної клітки для переміщення овець на вигульні майданчики. У верхній частині даху симетрично з обох боків розміщують отвори заввишки 1,5 м і завширшки 1,0 м, закриті прозорим покрівельним полікарбонатом, для освітлення приміщення в денний час доби. Підлогу в приміщенні вистилають шаром бетону завтовшки 15 см, огороження кліток виготовляють з арматурних прутів і металевих труб, встановлюють ворота-ролети. Вентилують повітря в приміщенні через вентиляційні клапани із жалюзі, які розміщені вздовж гребеня будівлі. У кошарі передбачене штучне освітлення. Спосіб утримання овець – безприв'язний.

У кошарі передбачені такі клітки: для барана-плідника (1 гол.), вівцематок (12 гол.), ремонтного молод-

няка (4 гол.), вівцематок з ягнятами віком до 2 міс. (6 гол.), молодняка овець після відлучення від вівцематок віком від 2 до 6 міс. (дорощування) (8 гол.), молодняка овець віком від 6 до 12 міс. (6 гол.), для відгодівельного поголів'я овець (13 гол.).

Розміри технологічних площ для утримання овець наведені в таблиці 2.

Таблиця 2 – Основні технологічні показники з утримання овець сімейної вівцеферми на 50 голів

Показник	Вимоги ЄС	Статева, вікова і технологічна група						
		барани-плідники	вівцематки	вівцематки з ягнятами віком до 2 міс.	молодняк овець після відлучення від вівцематок віком від 2 до 6 міс. (дорощування)	молодняк овець віком від 6 до 12 міс.	ремонтний молодняк	відгодівельне поголів'я овець
Кількість овець, гол.		1	12	6	8	6	4	13
Розміри технологічних площ у вівчарні:								
- довжина, м		2,0	5,0	4,0	3,0	2,5	1,5	5,0
- ширина, м:								
вимоги ЄС		2,4-4,8						
фактично		4,0						
- площа, м ²		8,0	20,0	16,0	12,0	10,0	6,0	20,0
- площа, м ² /гол.:								
вимоги ЄС		3,0	1,2	2,5	0,8	1,2	1,2	1,5
фактично		8,0	1,6	2,6	1,5	1,6	1,5	1,5
Площа клітки індивідуальної для ягнят, м ²	1,2	-	-	1,2	-	-	-	-
Фронт годівлі, м/гол.:								
вимоги ЄС		0,5	0,4	0,6	0,3	0,3	0,3	0,3
фактично		2,0	0,4	0,6	0,3	0,4	0,3	0,3
Висота розміщення чашкових напувалок, см:								
вимоги ЄС		70	70	70	35	55	55	55
фактично		70	70	70	35	55	55	55
Розміри технологічних площ на вигульних майданчиках, м ² /гол.:								
вимоги ЄС		2,5	2,5	2,5	0,5	1,25	1,25	2,5
фактично		6,4	2,5	4,0	2,2	2,5	2,2	2,3
Навіс на вигульних майданчиках, м ² /гол.:								
вимоги ЄС		1,4	1,4	1,4	1,0	1,4	1,4	1,4
фактично		6,4	1,4	2,2	1,2	1,4	1,3	1,3
Розміри технологічних площ на пасовищах, м ² /гол.	3,0-4,0	3,0-4,0						
Розміри технологічних площ в укритті, м ² /гол. вимоги ЄС)		0,75	0,75	0,75	0,3	0,5	0,5	0,6
Розміри технологічних площ під час транспортування овець, м ² /гол.	0,2	0,2-0,5						

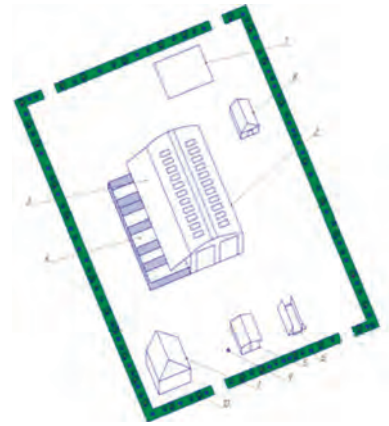
Біля кошари влаштовують вигульні майданчики площею із розрахунку в середньому на 1 барана-плідника – 6,4 м², на 1 голову вівцематок – 2,5-4,0 м², на 1 голову молодняка овець – 2,2-2,5 м².

Вихідні критерії щодо технічного забезпечення виконання технологічних процесів на вівцефермі.

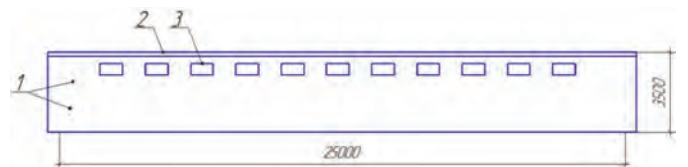
Корм для овець роздають енергетичним засобом (міні-трактором), агрегованим відповідними знаряддями. Види кормів: сіно, солома, силос, концентрати. Напувають овець із чашкових напувалок, вода до яких надходить із свердловини. Для підстилки використовують подрібнену солому з розрахунку 0,6-1,0 кг/гол. овець на добу. Гній прибирають енергетичним засобом (міні-трактором), агрегованим відповідними знаряддями. Його періодично видаляють з кошари і транспортують на гнозбиральний майданчик для компостування протягом 0,5 року. На кормовому майданчику влаштовують траншею для силосу. В ангарі зберігають сіно і солому, включаючи солому на підстилку.

Проведені розрахунки руху поголів'я овець показали, що після введення ферми в експлуатацію сформується стабільна структура стада вівцеферми на 50 голів.

Проект забудови сімейної ферми на 50 овець наведений на рисунках 1-4.

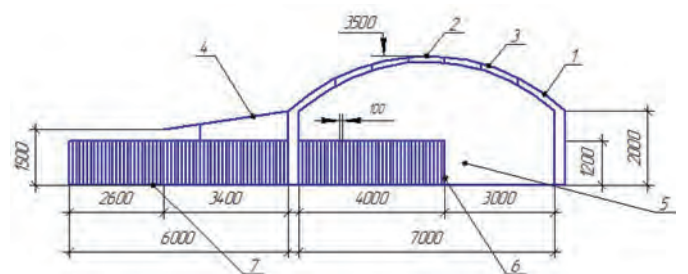

1 – житловий будинок фермера; 2 – тваринницька будівля для утримання овець; 3 – навіс над вигульними майданчиками для овець; 4 – вигульні майданчики для овець; 5 – навіс для сіна, соломи; 6 – траншея для силосу; 7 – майданчик для збирання гною; 8 – підсобне приміщення; 9 – свердловина; 10 – смуга дерев і кущів навколо сімейної вівцеферми.
Рис. 1 – Об'єкти інфраструктури сімейної вівцеферми на 50 голів (загальний вигляд)

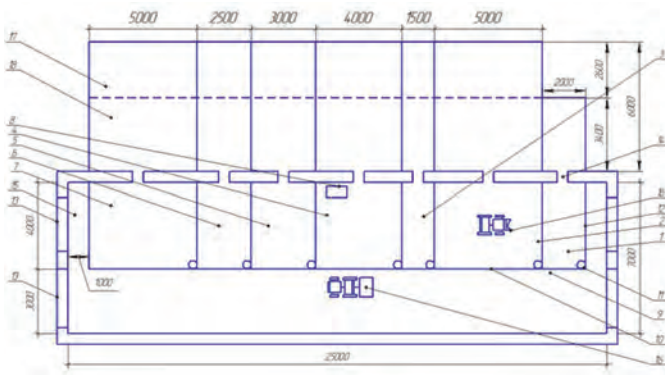
1 – стіна і дах, покриті профілем; 2 – вентиляційні клапани з жалюзі; 3 – отвори, закриті прозорим покрівельним полікарбонатом.

Рис. 2 – Тваринницька будівля на 50 овець (фасад)

1 – каркас будівлі; 2 – вентиляційні клапани з жалюзі; 3 – отвори, закриті прозорим покрівельним полікарбонатом; 4 – навіс над вигульними майданчиками; 5 – галерея з кормовим столом; 6 – огороження; 7 – огороження вигульних майданчиків для овець.

Рис. 3 – Тваринницька будівля на 50 овець (поперечний переріз)

1 – клітка для барана-плідника; 2 – клітка для вівцематок;
3 – клітка для ремонтного молодняка; 4 – клітка для вівцематок з ягнятами; 5 – клітка для молодняка овець віком від 2 до 6 міс. (дорощування); 6 – клітка для молодняка овець віком від 6 до 12 міс.; 7 – клітка для відгодівельного поголів'я овець; 8 – клітка індивідуальна для новонароджених ягнят; 9 – галерея з кормовим столом; 10 – огороження кормового стола; 11 – напувалка; 12 – огороження кліток; 13 – ворота-ролети; 14 – двері; 15 – технологічний прохід; 16 – міні-трактор, агрегований відповідними знаряддями; 17 – вигульні майданчики для овець; 18 – зона під навісом над вигульними майданчиками.

Рис. 4 – Тваринницька будівля на 50 овець (план)

Висновки. Сімейна вівцеферма на 50 голів має такі розміри: ширина – 7 м, довжина – 25 м, висота – 3,5 м. Для будівництва сімейної вівцеферми використані високотехнологічні будівельні матеріали. Належний мікроклімат у кошарі підтримується розміщеними вздовж гребеня будівлі вентиляційними клапанами із жалюзі. Вигульні майданчики для овець обладнані навісом для захисту тварин від негоди і сонця, оскільки вівці дуже вразливі до протягів тощо. Для роздавання кормів і видалення гною з кошари використовується енергетичний засіб – міні-трактор, агрегований відповідними знаряддями. На території сімейної вівцеферми розміщено траншею для заготівлі силосу, навіс для зберігання сіна та соломи, гноєзбиральний майданчик тощо.

Для функціонування вівцеферми загальна річна потреба в кормах становить 316,7 ц к. од. Щоб забезпечити вівцеферму власними кормами потрібно щорічно вирощувати кормові культури на площі 6,2 га земельних угідь. Створення сімейної вівцеферми на 50 голів потребує 357,807 тис. грн. загальних капіталовкладень, з них 193,972 тис. грн – будівництво ферми, 108,835 тис. грн – комплектування машинами і технологічним обладнанням, 55,0 тис. грн – витрати на закупівлю поголів'я. Орієнтовні витрати коштів у розрахунку на одне твариномісце становлять 7,1 тис. грн. Рівень рентабельності виробництва продукції становить 25 %, кількість членів сім'ї – 3 особи.

В УкрНДІПВТ ім. Л. Погорілого вжиті заходи щодо впровадження розроблених проектних рішень сімейних вівцеферм у господарствах Волинської, Чернігівської, Кіровоградської, Запорізької областей.

Список літератури

1. Потроху розвиваються. – Сільські вісті. – № 41. – 24.05.2019 р.
2. Кравчук В. Адаптована до вимог ЄС сімейна вівцеферма на 25 голів / В. Кравчук, В. Смоляр, Л.

Калмишева // Техніка і технології АПК. – 2019. – № 2. – С. 7-15.

3. Смоляр В. Вівчарство: актуальність створення сімейних ферм / В. Смоляр // Техніка і технології АПК. – 2019. – № 1. – С. 10-14.

4. Директива ЄС 98/58 від 20 липня 1998 року стосовно захисту тварин, що утримують для сільськогосподарських потреб.

5. Anzahl der Schafhalter auf zehnjährigem Höchststand. Schafe&Ziegen. Österreich. 2018.

6. Handbuch Schafe. Selbstevaluierung Tierschutz Veröffentlichung gemäß dem Beschluss des Vollzugsbeirates. Verlags- und Herstellungsort: Wien 2. Auflage: Stand 20. – fachstelle@tierschutzkonform.at. – 02.10.2018.

7. Neue Bestimmungen für die Schafhaltung. Krenmaier, LK OÖ. Österreich. Oktober 2017.

8. Österreichischer Bundesverband für Schafe und Ziegen | Dresdnerstrasse 89/19 | 1200 Wien | office@oebisz.at | www.oebisz.at. – Oktober 2013. – 24 s.

9. Systemy utrzymania owiec. Poradnik / Praca zbiorowa. Warszawa: Instytut Budownictwa, Mechanizacji i Elektryfikacji Rolnictwa; Dunskie Sluzby Doradztwa Rolniczego; 2004. – 50 s.

10. Schafe. – Tiere richtig halten.ch. – Oktober 2009. – 40 s.

11. Schaf- und Ziegenhaltung am Bio-Betrieb. Überblick zu den Richtlinien in der biologischen Schaf- und Ziegenhaltung. LK Landwirtschaftskammer Österreich. Autor: Referat Biolandbau, LK OÖ. Stand: 2016-03. S 7.

Анотація. В статті приведені результати досліджень по розробці сімейної овцеферми на 50 голів, адаптованої до вимогам ЄС. Створення сімейної овцеферми базується на наступних складових: дешевизна тваринницьких споруд і інфраструктурних об'єктів ферми; відповідність тваринницьких об'єктів вимогам ЄС; ефективність виробництва продукції овцеводства. При розробці сімейної ферми на 50 овець були учтені основні нормативні вимоги ЄС.

Summary. The article presents the results of research on the development of a family sheep farm for 50 chapters, adapted to the requirements of the EU. Creation of a family sheep farm is based on the following components: low cost of livestock buildings and infrastructural objects of the farm; compliance of livestock facilities with EU requirements; efficiency of production of sheep breeding. During the development of a family farm for 50 sheep, the basic regulatory requirements of the EU were taken into account.

Стаття надійшла до редакції 4 липня 2019 р.